

Tér és idő – a múzeum és a könyvtár szemszögéből*

Az utóbbi évekre, évtizedekre jellemző módon olyannyira hangsúlyozzuk a közgyűjtemények közös eredetét, rokonságát, egymásra utaltságát, hogy közben szinte megfeledkezünk arról, hogy közösen szóljunk azokról a szálakról, amelyek ténylegesen összefűzik ezeket az intézményeket. Most alkalom nyílik arra, hogy egy pillantással fogjuk át a múzeumot és a könyvtárat, s okunk van rá, hogy éljünk ezzel a lehetőséggel. Az alábbiakban nem az együttműködés, a közös gondok, az összehangolt stratégia fontos, égető és mindannyiunkat egzisztenciálisan érintő kérdéseivel kívánok foglalkozni, hanem botcsinálta, dilettáns filozófusként szakmáinkra – nagy szóval – sub specie aeternitatis szeretnék tekintetet vetni. Erre az a köteletség jogosít fel, amely egy szakma minden művelőjének kijár, vagyis hogy feltegye legalább kétszer, pályája kezdetén és végén a „mi végre vagyunk a világon” nem is oly könnyű kérdését.

Első pillantásra persze könnyűnek tűnik a válasz, hiszen mind a muzeológusság, mind a könyvtárosság (s ide számítható a levéltárosság is) lényegét a gyűjtés, megőrzés és szolgáltatás szentháromságában megnyilvánuló archiválás (akármit is értsünk rajta) küldetése teszi. Ez a funkcióközösség elég is arra, hogy a mindennapokban, de távlatosan is harmonikusan, vállat vállnak vetve dolgozzanak a részcélokban megnyilvánuló közös cél érdekében e szakmák.

A bökkenő alighanem mégis itt van. Minden szakma minden intézménye, minden munkatársa minden bizonyal tisztában van céljaival és a belőlük következő feladataival, ám a boldog aranykor óta, amikor egyetlen képződményben, egyetlen szervezetben szerveültek a mára már önállósult részek, mintha kevés figyelmet kapott volna a közös, ami lényegileg integrálja a társadalomban megőrző feladatokot ellátó szakmákat.

A közös azonban mind nagyobb jelentőséghez jut. Talán nem járok rossz nyomon, ha azt állítom, hogy éppen a műszaki lehetőségek, a számítás- és kommunikációs technika vívmányai nyújtanak alapot ahhoz, hogy az eddig érvényesülő, túlnyomórészt különutas fejlődésben a konvergenciás erők jussanak nagyobb szerephez. Persze korántsem azzal az eredménnyel, hogy valamiféle intézményi-gyűjteményi integráció jöjjön létre a maga fizikai valóságában, hanem azzal, hogy az új technika és technológia előbb-utóbb lehetővé teszi egy olyan virtuális gyűjteményegyetem létrehozását, amely ismét szerves egységben gyűjti, őrzi és tárja a használó elé a világgal egymással többszörösen összefüggő jelenségeit tükröző és hordozó dokumentumokat, legyenek azok bármilyen típusú, a földkerekségen bárhol található gyűjtemé-

* Elhangzott 2004. november 12-én a „Szolnok Város Közkönyvtára és Múzeumi Gyűjtőhelye” alapításának 70. évfordulója alkalmából rendezett tudományos ülésen; megjelent a szolnoki Kaptár 2004. évi 2. számában.

nyekben. (A dokumentum terminust most és a későbbiekben az otlet-i és La Fontaine-i értelemben használom). A tárgyakhoz egyre több szöveg, a szöveghez egyre több tárgy tartozik – voltaképpen szóval, képpel, hanggal, tárggyal ugyanazt a valóságot írjuk le, s kívánjuk megőrizve befolyásolni változását. A rendelkezésünkre álló technika megengedi, hogy egy könyvtárban őrzött szakkönyvhöz saját szemléltető és bizonyító anyagán túl mellérendeljünk fénykép- és mozgóképanyagot, kéziratokat, kísérleti jegyzőkönyveket, működő modellek és megvalósult projektek képmásait, leírásait, tervrajzait stb. Ugyanígy felidézhető egy-egy műalkotás teljes „holdudvara” is. Egy múzeumi tárgyhoz a róla szóló irodalomnak nemcsak bibliográfiáját csatlakoztathatjuk, hanem teljes szövegét, a természeti és társadalmi környezetét leíró és ábrázoló dokumentumokat, sőt a környezet jelenleg élő képmását is. Egy műalkotás esetében nem kell megelégednünk a reprodukcióval és a vonatkozó szövegekkel, hanem akár háromdimenziós, eredeti méretű virtuális másolatot is kaphatunk róla. De ez még csak a kezdet. Az íróasztalra, a szobába, a közvetlen környezetbe meg- és behívott, virtuális, de élő, a dokumentum és a való világ között ismét szerves kapcsolatot teremtő, integrált, egyidejűleg köz- és magángyűjtemény perspektívái beláthatatlanok. Eddig inkább csak azzal foglalkoztunk, mit enged meg, mit tesz lehetővé, mire inspirál a már rendelkezésünkre álló technika. Eljön azonban annak is az ideje, hogy mi adjuk fel a megrendeléseket a műszaki fejlődésnek, és céljaink határozzák meg a technikát.

Bármilyen csábító legyen is ennek a szálnak a követése, hagyjuk itt abba. Elégedjünk meg azzal, hogy a közgyűjtemények virtuális integrálódásának egyre erősödnek a technikai–technológiai alapjai, s az érintett szakmák jól teszik, ha ezekre időben és viribus unitis mérik fel a lehetőségeket, és váltják valóra a közös célból fakadó feladatokat.

Ismét itt vagyunk hát a közös célnál, és érdemes volna filozófiai megközelítésben választ keresni a benne rejlő kérdésre. Talán megengedhető, hogy szakmáinkat ez esetben teleologikusan, célra irányultságukban fogjuk fel, így keressük végső értelmüket. A magam részéről most szerény kísérletet teszek erre, s örülnék, ha vélekedésem vitát, ellentmondást, új gondolatokat váltana ki. Szeretném remélni, hogy az effajta morfondírozás nem felesleges, és ha közvetlen hasznot nem is hoz, valamiképpen mégis elősegíti gyakorlati tevékenységünket.

Abból indulok ki, hogy mi, emberek az idő és a tér rendjében élünk. Egyfelől örülünk annak, hogy a létet múlásában érzékeljük, hogy a térben biztos helyet foglalunk el testünkkel, másfelől azonban lazítani szeretnénk az idő és a tér szorításán, sőt irracionális és utópisztikus vágyunk arra irányul, hogy szabaduljunk az idő és a tér fogságából, rázzuk le rabláncainkat, amelyeket e két szigorú ór reánk rakott. Bizonyosságul elég emlékeztetnem az idevágó mítoszokra, az örök élet vágyálmára, a földrajzi felfedező utakra (beleértve a karavánutakat és az úrutazást is), a modern fizika forradalmára, az óraparadoxonra, a közlekedési és telekommunikációs vívmányokra, a képzeletbeli tájakkal, a múltban és a jövőben tett időutazásokkal foglalkozó irodalmi alkotásokra, a túlvilággal és az örök élettel kapcsolatos vallási tanokra – ezek mind-mind arra utalnak, hogy az ember urává szeretne válni a térnek is, az időnek is, és nehezebbre esik elfogadnia, hogy egy időben csak egy helyen lehet jelen, a világot csak lineárisan és nem egyidejűségében ismerheti meg, hogy a jelenségeknek kezdete van és vége, a születés és halál keretzi a maga életét is, amelyet végső soron rögöz kötötten él le.

Az ember mély, egzisztenciális élménye a térben és időben való meghatározottság. Ez biztonságot, vigaszt és reményt nyújt számára. Hadd érveljek a *József és testvérei* első fejezetével és Babits Mihály *Hazám!* című versével. Thomas Mann két nyitómondata: „Tief ist der Brunnen der Vergangenheit. Sollte man ihn nicht unergründlich nennen?” A múlt mélységes mély kútja, amelynek nem látszik fenekének lenni, visszafelé az idő végtelenségébe nyúlik. Nem ad-e azonban biztatást arra nézve, hogy előrefelé is ugyanolyan végtelenség nyílik? A kétirányú végtelen nemcsak az emberiséget, hanem az egyes embert is biztonsággal töltheti el, hiszen elődei életét folytatja, és utódaiban él tovább. S ha az idővonalat egy görbült térben képzeljük el, egy végtelenül nagy gömbön, remény van talán arra, hogy a múlt és a jövő találkozik majd az abszolútum örökös jelenében. A nagy kérdés csupán az, hogy az ember valaha is részese lehet-e ennek az abszolútumnak.

Babits versében felröppenti lelkét, hogy keresse meg helyét a világban. Elsőként a szülői ház fölött köröz, majd a szülővárosa fölé repül. Innen továbbroppen az előtte térképszerűen kitaruló, geográfiailag leírható ország fölé, amelytől tovapillant az igazi, a szellemi haza felé. S feltűnik Európa, majd a glóbusz a suhanó lélek előtt, amely mindenütt otthon érzi magát. Ám az utolsó versszak, az epilógus így szól:

*„Mégis, lelkem, szeressed hazámat!
Nem neked való az űr hidegje!
Itt a glóbusz, a meleg szigetke
s lélekágya szent Európának.
Soha el nem hagyhatod hazámat:
útjaidat akármerre bolygod,
egy országot hordozol magaddal,
veled jön egy makacs íz, egy halk dal
viszed, mint a kárhozott a poklot
de halálig, mint ki bűn között él,
várja híven az Éden sugáros
türelme: úgy vár reád a város
és a kis ház, melyben megszülettél.”*

A biztonságot a végtelen térben mégis a közvetlen környezet nyújtja, és a vigasztalást is, hogy bármilyen keserves is, de ahhoz mint embernek természetes joga van. Ez a közvetlen környezet pedig reményünk szerint egy tág glóbusz alkotórésze, rajta keresztül éljük meg a világ valamennyi helyét, talán így részese a mindenhol jelenvaló abszolútum élményében.

Az emberiség története során újabb és újabb erőfeszítéseket tett azért, hogy összehsugorítsa a teret, és megállítsa vagy – másképpen kifejezve – felgyorsítsa az időt. Holott tudomásul kell vennie, hogy az egyes ember egyidejűleg csak egy helyen lehet, és a mindenkori jelenben él. Ha pedig ez érvényes az egyes emberre, akkor az emberiségre is áll. Mert az elfoglalt helyek száma csak végesen növekedhet, az idő pedig, amely mozgással mérhető, nem sokszorozható.

Akármennyire gyorsítjuk is a sebességet, az időt nem forgathatjuk vissza, és akármennyi újabb helyet foglalunk el, a végtelen teret nem tehetjük magunkévá. Az űr hidegében elveszik az emberiség (csak ott tud megélni, ahol megfelelő

körülményeket talál vagy teremt magának), időben pedig efemer jelenség, amelynek volt kezdete és lesz vége. Az emberi lét dimenziói meghaladhatatlanok, de állandóan viaskodunk velük. Le akarjuk győzni azt, ami voltaképpen az élet kereteit adja. Az idő és tér korlátozó, gátló, ugyanakkor formáló, formát kínáló kategóriák. Együtt kell élnünk a tragikus dilemmával, hogy mindig a jelenben létezzünk, amit a múlt és a jövő, emlékezetünk és vágyaink határoznak meg; el kell fogadnunk, hogy helyváltoztatásunk lehetősége elenyésző a tér végtelenségéhez képest.

Kilátástalan és heroikusan tragikus küzdelmet folytat az ember az idő és a tér hatalma ellen, de nembeliségéből következően soha nem adja fel. Makacsul hisz abban, hogy a múlt eseményeiből tanulságokat vonhat le a jövőre nézve, s a más helyeken szerzett tapasztalatok segíthetnek problémái megoldásában. Hiszen tudja, a természeti és társadalmi folyamatok és események megváltoztatják a helyeket, a helyek pedig meghatározzák az események lefolyását. Alakítóan akar részt venni az eseményekben, újabb és újabb helyekkel óhajt megismerkedni, mindezt pedig dokumentálni akarja, vagyis rögzíteni, hogy megmentse a feledéstől, azaz az idő múlásától. A visszahívható múlt és a virtuálisan felkereshető tér illúziója nagy vigasz, hajtóerő és reménység az emberiség számára.

Itt látom a közös közgyűjteményi célt. A múzeum és a könyvtár élharcos intézménye a társadalomnak az idővel és a térrel folytatott küzdelmében. Éppen a tér és az idő legyőzése vagy legalább vasmarkuk szorításának enyhítése, e korlátlan uralkodók kicsesezése, megkerülése – egy nézőpontból talán ez is lehet a múzeum és a könyvtár társadalmi küldetésének az indoka. Ha nem az informatika, az információtudomány vagy más szaktudományok, hanem a filozófia szemszögéből keressük a választ a „mi végre vannak a világon?” kérdésre, nem érződik teljességgel elfogadhatatlannak a fenti megállapítás.

Hogyan akarja legyőzni az időt a könyvtár és a múzeum? Igyekszik megőrizni a múlt egy-egy szegmensét, egy-egy mozzanatot, egy-egy dokumentumot, egy-egy narratívát. A tárgyiasult időt. Hiszen maga az idő eliramlik, csak a nyoma marad, pontosabban azoknak az eseményeknek a nyoma, amelyek egy-egy pillanatban történtek. Ugyanakkor tudja, hogy a cselekmény, a folyamat leírása, nyomai soha nem azonosak magával a történnel, hanem csak emlékeztetnek rá. A gyűjtemény voltaképpen a szövegekbe, tárgyakba fagyott múlt, amelynek kiolvasztása soha nem adhat megelevenítést, teljes rekonstrukciót. A múlt tulajdonképpen a rá való reflexiókból áll, és a reflektálás eszköze a könyvtár és a múzeum. A múlt megismerésének pedig két célja van: önmagunk megismerése és a várható folyamatok, teendők kikövetkeztetése az előzményekből. Intézményeink nyilván e kettős célt kívánják szolgálni, így kapcsolva össze a pillanatban a múltat a jövővel. A jövő csakúgy, mint a múlt, a gondolatban létezik, bár ami megtörtént az időben, annak nyoma maradt, befolyásolja, meghatározza vagy legalább sejteti a jövőt, még ha csak vágyak, tervek, szándékok formájában is.

S hogyan akarnak intézményeink megbirkózni a térrel? Módszerük az, hogy elibénk hozzák azt, amit közvetlenül nem tapasztalhatunk meg. A térről, pontosabban annak megismerhető részéről virtuális képet vetítenek elénk a gyűjteményben található dokumentumok, tárgyak segítségével, egyben érzékeltetik a tér időbeli változását is. A tárgyak és szövegek segítségével helyszínre hozott és időben megjelenített tér ugyan reprodukció, de reflektált, azaz gondolatokkal dúsított

képmás, ami nem lehet azonos az eredetivel, bármilyen korszerű technikát alkalmazunk is. A kép soha nem azonos tárgyával: kevesebb, de több is annál. A felidézett tér másodlagos élményt nyújt az eredeti helyszínnel szemben, még csilapítja, de egyben fel is kelti a vágyat az eredeti megismerésére. (Egy zárójeles megjegyzés: az eredeti és a virtuális, megidézett térről mondottak nem tévesztendőek össze az egyes dokumentumok, kéziratok, könyvek, műalkotások, tárgyak eredeti vagy másolati voltával, bár kétségtelen, vannak jelei az analógiának.)

Érdemes szemügyre venni most már – a teljesség igénye nélkül – a hármas gyűjteményi funkció (gyűjtés, megőrzés, szolgáltatás vagy hasznosítás) szempontjából az idő és a tér kategóriáit.

A gyűjtésnek természetes határokat szab, hogy milyen időhatárok között és milyen fizikális és szakterületre kiterjedő a gyűjteményi koncepció, amely természetesen egyéb korlátokat és határokat is megállapíthat. A behatároltságot fontosnak tartom hangsúlyozni nem pusztán praktikus szempontok (épületméret, anyagi források, személyzeti ellátottság, felszereltség stb.) miatt, hanem filozófiai megfontolásokból is: minden időben lezajló folyamatot, minden reális helyzet lehetőleg duplikálni, vagyis nincs értelme a világ virtuális megkettőzésének. Gyakorlati agnoszticizmusunk mondatja velünk, hogy a világ teljes egészében megőrizhetetlen és megismételhetetlen. Hiszen egy ezzel ellentétes álláspont ad absurdum hajtva oda vezethet, hogy az anyagi világ múzeumi tárggyá válik, minden egyes kódarab, minden termék, minden szöveg – legyen akár milyen banális –, minden műalkotás (s ebből a nézőpontból a gyerekfirka vagy a graffiti vagy a giccs is az) dokumentált, tehát összefüggésbe helyezett, értelmezést kapott és magyarázatot nyújtó tárgyként, dokumentumként jelenik meg a maga egyediségében. Ez nyilvánvalóan nonszensz, amely csak arra jó, hogy a válogatás jámbor fontosságát és kegyetlen szükségességét tárja szemünk elé. A múlandóság fájdalmas ténye már a válogatásban is közrejátszik: ami nem érdemesül arra, hogy közgyűjteménybe kerüljön, sokkal nagyobb valószínűséggel enyészik el, mint szerencsésebb társai. És ki az, aki fenntartások nélkül ki meri jelenteni, hogy minden, ami arra érdemes, közgyűjteménybe kerül, vagy jó esélye van rá, hogy oda jusson.

A válogatás voltaképpen annak megállapítását jelenti, mi érdemes begyűjtésre, a gyűjteménybe emelésre, azaz a tér törvénye, a helyhez kötöttség alól való kivonásra, ezzel együtt az idő törvénye, az elmúlás alól való mentesítésre. A gyűjteménybe jutott tárgyak, szövegek megmaradási, túlélési esélye meglehetősen jó, annak ellenére is, hogy – a könyvtárakról szólva – az állományok rendszeres rostáláson, selejtezésen esnek keresztül. Itt ugyanis elsőbbsége van a szöveg, a tartalom megőrzésének, csupán a dokumentumok egy meghatározott körének van tárgyi mivoltában is jogosultsága a fennmaradásra. (Egyelőre senki nem vonta kétségbe, hogy minden rögzített és közgyűjteménybe helyezett szöveg egyben méltó az időhöz nem kötött fennmaradásra is.) A könyvtárak helyzetét könnyíti továbbá, hogy túlnyomórészt sokszorosított dokumentumok a szövegek hordozói, viszonylagosan kevés közöttük az anyagi mivoltában is egyedi darab. (Az elektronikus szövegek esetében nincs ez a probléma, másokkal azonban nagyon is számolni kell.) Ezért a selejtezés vagy a másik oldalról a megőrzés felelőssége kevésbé nyomasztó lelkiismereti kérdésként merül fel. A múzeumok esetében jóval nagyobb hordereje van mind a begyűjtéssel, mind a megőrzéssel kapcsolatos döntéseknek. A múzeum helyzetét nemigen könnyíti meg az a megfontolás, hogy ha ő nem, majd egy rokon gyűjtemény fog

gondoskodni a tárgy beszerzéséről (megmentéséről), hiszen éppen helyi kötöttsége miatt vált illetékesé, s a tárgy valódi értéke is éppen azon a helyen válhat teljessé. A könyvtár a könyvtári rendszer közismert sajátosságai miatt e tekintetben kényelmesebb helyzetben van. Ugyanígy a megőrzés felfüggesztése – akár selejtezéssel, akár restaurálás elmulasztásával, akár az őrzési feltételek romlásával történik – sokkal hűsba vágóbb kérdés a múzeumokban, mivel egyedi darabokról van szó. Ennek ellenére nehéz lenne követelményként állítani, hogy minden, ami a gyűjteményben helyet kapott, egyben jogot szerzett az örök életre. Azt hiszem, ezt csak elméleti szinten lehet fölvetni, a gyakorlatban bizonyos fontossági sorrendet szükséges megszabni a megőrzési és restaurálási teendők elvégzésében. És a sorrend megállapítása hallgatólagosan azon a belátáson nyugszik, hogy még a múzeumba került anyagok is ki vannak téve az idő pusztításának.

Hol van azonban ez a pusztítás attól, amelyet az emberi alkotásoknak el kellett szenvedniök részben a természet erőitől, de főképpen magától az embertől? Az oxidálódó papír, a természetes rágta könyvek, a rozsdamarta vastárgyak, a kémiai és biológiai ártalmak sora, mondhatnám, racionális, kiszámítható ellenfél. Az alexandriai könyvtár pusztulása azonban máig személyes fájdalma minden könyvtárosnak, hiába épült meg utóda nemrég. Mit szólunk a rombadőlt, nagyszerű görög városokról, az ember alkotta helyek mai rommezőiről? Vagy az afganisztáni szobrok módszeres lerombolásáról? A huszadik század könyvégetéseiről? Szophoklész a hagyomány szerint vagy száz tragédiát írt; jó, hogy nyolc túlélte az évezredekkel. Ott vannak a kirabolt sírok, a fémdetektorok kutatta szántóföldek, a balsorsú Seuso-kincs. Kötetek kellenének a felsoroláshoz. Mi ez, ha nem a sors kegyetlen és szenttelen selejtező keze, amely mindig is alkotásaink és gyűjteményeink feje fölött lebeg? És paradox módon e szörnyű veszteségek teszik még értékesebbé számunkra azt, ami megmarad. Ezért ösztönösen hármennyire érezzük is, a lehetetlennel határos, hogy minden maradjon meg úgy, ahogyan van, mégis a végtelenség igényével való megőrzés lebeg szemünk előtt, valahogy úgy, mint a VI. században Cassiodorusnak a Vivariumban. Restaurálás és konzerválás: tisztelet a múlt, kötelesség a jövő előtt.

A mának pedig a szolgálat jár. Szolgáltatási kínálatunk széles palettán helyezkedik el a kutatástól az oktatáson, ismeretterjesztésen át a szórakoztatásig. Mind a múzeumban, mind a könyvtárban talán éppen a használat terén nyíltak azelőtt elképzelni se bírt lehetőségek. S a lehetőségeknek ma még alighanem a horizontját sem látjuk. Az új és még újabb technika és technológia megint egy vagy több lépéssel visz bennünket közelebb a vágyva vágyott célhoz, az idő és tér legalább virtuális újratерemtéséhez. Előbb-utóbb talán a múzeumokra is megfogalmazható az a követelmény, amely a könyvtárak mind inkább realizálódó eszménye: ha egy könyvtárba belépsz, óh olvasó, a világ valamennyi könyvtára rendelkezésedre áll. Valóban: milyen technikai gátja lehet ma már annak, hogy a helyi múzeumba lépve valamennyi múzeum gyűjteménye és kiállítása és egyéb szolgáltatása is hozzáférhető legyen. Ezt a követelményt még megfjelhetjük mindkét intézmény vonatkozásában azzal, talán hazulról sem kell kimozdulnunk, hogy mindehhez hozzájussunk.

Itt azért álljunk meg egy pillanatra. Nem hiszem, hogy a gyűjteményt őrző hely jövőbeli létét a technikai vívmányok fejlődése és elterjedése ténylegesen fenyegetné. Még a könyvtárakét sem, amelyek pedig jobban ki vannak téve dokumen-

tumaik „dematerializálódásának”, azaz digitalizált formátumra való átváltásának, s ezáltal az őrző helytől való függetlenülésének. A hely, ahol az időben megjelenő és kifejlő információt hordozó dokumentumok és ezek használói találkoznak, az emberiség szent helyei közé tartozik. Ugyanis nem pusztán az információ talál itt használójára és viszont, hanem az információ avatott begyűjtője, őrzője és feldolgozója segítségével az egymásratalálás hatékonyabban történik és termékenyebbé válik, és új gondolatok aranyát produkálva mintegy valóra váltja a régi alkímisták vágyálmát, hogy az anyagok „házasításával” csináljanak aranyat.

A helyre azonban azért is szükség van és lesz, hogy a dokumentumok a maguk fizikai valóságában is használtathassanak. Akár egy két- vagy háromdimenziós reprodukció (pl. hologram), legyen bár tökéletes másolat minden porcikájában, mégsem helyettesítheti mindenben az eredetit. Mert nincs meg az az aurája, amelyet alkotójától kapott, vagy amelyet tulajdonképpen mi adunk meg neki, amikor tudatában vagyunk annak, vagy csak elképzeljük is, ki mindenkivel került kapcsolatba a dokumentum élete során, mi mindenben ment keresztül, hogyan élte túl a megpróbáltatásokat, és hogyan vívta ki a maga kis halhatatlanságát. Ezért nézünk más szemmel a Szent Koronára, mint nézünk bármely jó sikerült másolatára. (A tudományos megközelítésről most nem is szólva.)

Az eredeti és a pontos másolat egyre javuló viszonya sem oldhatja fel azt az újra és újra felmerülő, egyfelől jogos, másfelől elfogadhatatlan igényt, hogy mivel a dolgoknak megvan a maguk helye, kerüljenek hát vissza oda, ahonnan a sors kiszakította őket. A Parthenon metopéi miatt a Brit Múzeumban vannak, és miért nem az Akropoliszon (bár alighanem eredeti helyükön állományvédelmi okokból visszaszolgáltatás esetén is csak másolatok lennének), és – mondjuk – Esztergomban vagy Garamszentbenedeken van-e igazi helye a szárnyas oltárnak? Mily boldogok voltunk, amikor több évtizedes tárgyalások után csere révén az Országos Széchényi Könyvtár birtokába jutott az Ómagyar Mária-siralom, de ugyanez a könyvtár elzárkózott attól, hogy ugyanilyen módon átengedje a horvátoknak a számukra nemzeti ereklyének számító glagolita misszálét. Mindannyian, akik a múltat, vagyis az életet őrző tárgyakkal foglalkozunk, egy kissé fetisizáltak is vagyunk, és ez így van rendjén. Nagyon sok tragikus tapasztalat erősíti bennünk ezt az érzést.

Minden esendőségünk ellenére – ami a gyűjtés, megőrzés és szolgáltatás során megmutatkozik – büszkeséggel tölt el bennünket az a tudat, hogy olyan intézmények munkatársai lehetünk, amelyek közvetlenül szolgálják az emberiség és az egyes ember időben és térben meghatározott életét, boldogulását.

Papp István